

Kaheksateistkümnes rahvusvaheline lingvistikaolümpiaad

Ventspils (Läti), 19.–23. juuli 2021

Meeskonnavõistluse ülesanne

On antud laused garifuna keeles. Enamik neist pärineb kahest tekstist (*Garinagu* ja *Áfaruwati méisturu luagu mua*).

- A. Aban háluahani, madein hamuti.
- B. Aban hariñagun tun uwala.
- C. Aban hayabuín súdara lun houdin aríahai hama, mahantiñu dari laruga, binafi ligía háluahani, abanti hadeiruni.
- D. Aban sunti wagía laru beya waganowa lugundun le ñeingiñela wadeirai wawiwandun lun houdin waguburigu óuchaha.
- E. Aban wayabuín lun gabarabaila wayabuín hauéi harutiñu lugundun le habuserun hayuseruniwa kei haidamuni.
- F. Abanya hawarun lun aban lumada, Fernando liña, aban lidin áluahai lumaya aban méisturu ñeingiñe tidan IDES, Elmer.
- G. Aluguruwatu muna to luagu buiti tebegi.
- H. Anhein ayawaha irahü, bíchigame duna lun.
- I. Ariengatina bun lun bichugunu lun.
- J. Ariengatiñu hayabuibala.
- K. ¿Átiri bafayeha tuagu dúnigu?
- L. Bimarugaru guríara achülúra yaroun Rubadan.
- M. Dan layánuhan numa sunwandan náunabuni.
- N. Dan le achülürubai ora [hisp *hora* 'aeg, tund'] lun wounahouniwa wayabuibai Yurumein giñe, anurarügütiwa ñein giñe tidan úrüwa guríara.
- O. Dan le hachülürun lidan fulasu le, hadeirunrügü limoto [hisp *moto* 'mootorratas'] labu likasku [hisp *casco* 'kiiver'].
- P. Dan le tatihali nadagimeí aban laluguraha halaü, dábula.
- Q. Dan me liabin búguchi, aban towen búguchu.
- R. Darí numuti irahü le meiginbai uwi.
- S. Daríti tachülürun lúguchu aban tariñagun lunla madourunla chumagü le áfarubani.

- T. Gürüla ounli núhabu.
- U. ¿Halía barumuga?
- V. Hiláguatiñu tidan giñe aban guríara lugunduti le ban hañondogunu flúaru [ingl *flour* 'jahu'] lun hadügun heigin umada hadüga durudia.
- W. Hou hamutu durudia tuguya aban houwegun hañibibaña ñi.
- X. Ibdieti ni woun kaba lan waluguraha.
- Y. Ibdieti tiri nóguchu lun.
- Z. ¿Ka badügubai?
- AA. ¿Kaba badüga haruga?
- AB. ¿Kaba ayánuha buagu?
- AC. ¿Ka funa uagu láfarai! ladüga hísieti uadagimanu lun.
- AD. ¿Ka ichügun dúnigu to bun?
- AE. ¿Ka unba badügai?
- AF. Keiti mabuserun wama idamuniwama, ítara gubeiñadiwa lumagiñe wachülürun lidan fulaso lira, mabuseruntiwa lun idamunibadiwa; aban wayabuín úrüwa ñaunti wagei lun wachülürun yahoun.
- AG. Láhurudaguñai larüna lau abuidagülei le.
- AH. Lárigi aban wawoura wachari lidan sun fulaso le ñiwabai lun buga gabarala lañahowniwa ereba lun weigin.
- AI. Lárigiñe ladüguni aban tiabin lagütu aban tidin adumureha luma nóguchi lun buga lafurenderun luádigimari flansu.
- AJ. Lárigiñe ladüguni lani práktika [hisp *práctica* 'praktika'] tidan IDES, aban híchugun adagimanu lun ñein tidan tayer [hisp *taller* 'töökoda'] lani flansu.
- AK. Lárigiñe lásurun ladüguni lani plan básiko [hisp *plan básico* 'algplaan'], aban lasagarun perito merkantil [hisp *perito mercantil* 'raamatupidaja']; lidinti adügai lani práktika [hisp *práctica* 'praktika'] tidan IDES.
- AL. Lidani lubei wachülürun lidan fulaso le giribai Indura, wahati ya wele afagai sungubei wadügüni lun gabarala wawanserun.
- AM. Lidani wachülürubai Rubadan ñeingiñe wayabuín yahaun dusu lidan gádürü hati.
- AN. Ligía máluahanhabani súdara, ladüga mabuseruntu lóguchu lun ladourun.
- AO. Mafeidira wamai wañeñe.
- AP. Marihin numutibu.

- AQ. Méisturu [hisp *maestro* '(mees)õpetaja'] Marlon aban liabin Balisigiñe luagu gádürü irumu lau.
- AR. Míbediwa achülürutiñu yahoun.
- AS. Nariñahali wachülürun le hun yahoun lidon fulaso le giribai Indura.
- AT. Ñeingiñe aban matrikularüwala [hisp *matricular* 'end registreerima'] lun lebelurun kolehio [hisp *colegio* 'gümnaasium'].
- AU. Ñeingiñe aban táwarun tun litiña, alugüdaun luagu doínhala dusu machülüngilila.
- AV. Ñeingiñe aban tiabin lúguchu Balisigiñe habu sun líbirigu tidan busu [hisp *bus* 'buss'] lun yahaun.
- AW. Ñeingiñe híseti lun, labunugun; aniheinti aban fulasu luma ya Tres Konchas haña lun.
- AX. Ñeinti labunugua sagüti láfuridun kolehiogiñe [hisp *colegio* 'gümnaasium'] raban weyu aban lidin abunugua ñein.
- AY. Nichuguba aban pópoutu bun lun basagarun gíbeti úduraü.
- AZ. Pero [hisp *pero* 'kuid'] aniheinti aban chumagü, aban lerederun asigenaha luma luagu fulasu le darí lun ladurun larigeirugu.
- BA. Pero [hisp *pero* 'kuid'] ligía híseti uadagimanu lun, aban ladügun lani tayeri [hisp *taller* 'töökoda'] habiñe.
- BB. Sun le gábara lumuti ladügun lun labagaridun adüga lumuti.
- BC. Tidan aban aban hachagarun kali [hisp *cal* 'lubi'] tidon flúaru [ingl *flour* 'jahu'] lun gabarala hounwegun.
- BD. Wéiriti eyeri le.
- BE. Wéiritu hiñaru to.
- BF. Weyu ligira aban lidin doün nege disi, machülünti, aban táwaha lani señora [hisp *señora* 'täiskasvanud naine, abikaasa'] houn sun lumadagu anhein anihein lubei hama.
- BG. Ya Duruwiyu lebelura lidan furumiñe furendei dari lun ladüguni lagumuhoun le lisisin.
- BH. Yagiñe waruguda lun woudin Balisi, híbiri lun Nigarawoun, híbiri lun Wadimalu.
- BI. Yara Lagunurugu anihein badiya; bunaguati badiya, yuga, alugurahati watu, eifi, awasi.
- BJ. Yumbuitina hamuga anhana giara.

Garínagu

1. *Ma jutustan teile, kuidas me saabusime sellesse kohta nimega Honduras.*
2. *Kui tuli aeg meie ärasaatmiseks St Vincentilt, me põgenesime sealt kolme laevaga.*
3. *Siis me tulime, et saada [= tulla] eemale valgetest, sest need tahtsid meid kasutada oma orjadena.*
4. *Kuna me ei tahtnud olla orjad – sest alates sellest ajast, kui me saabusime sellesse kohta, olime me orjad – nii et kuna me ei tahtnud olla orjad, me tulime siia nendel kolmel laeval.*
5. *Ühel [laevadest] siis heideti lupja jahu sisse, et nad sureksid.*
6. *Ühel laeval olnud surid, kui hakati sõtkuma jahu, et teha tortillasid.*
7. *Nad sõid tortillad ära ja siis surid teel ära.*
8. *Mõned meist saabusid siia.*
9. *Ainult kaks laeva saabus Roatanile.*
10. *Kui me saabusime Roatanile, oli 12. aprill.*
11. *Siit läksime meie Belize'i, teised Nicaraguasse [ja] teised Guatemalasse.*
12. *Siis me kõik asusime elama ranna äärde, sest sealt me leidsime eluks vajaliku, et meie esivanemad saaksid kalal käia.*
13. *Nii me tegeleme põllupidamisega kõikjal, et saaksime küpsetada kassaavaleiba, et seda süüa.*
14. *Alates sellest ajast, kui me saabusime sellesse kohta nimega Honduras, oleme me talunud kõike, et edeneda.*

Áfaruwati méisturu luagu mua

15. *Õpetaja Marlon tuli Belize'ist, kui ta oli nelja-aastane.*
16. *Siin Trujillos läks ta esimesse klassi [ja jäi] kuni ta lõpetas kuuenda klassi.*
17. *Pärast seda, kui ta lõpetas [algkooli], tuli tema vanaema rääkima minu isaga, et ta õpiks puutööd tegema.*
18. *Kui ta hakkas tööle, müüs ta toole ja laudu.*
19. *Nii ta registreeris end ja läks gümnaasiumi.*
20. *Pärast seda, kui ta lõpetas, tegi ta algplaani ja sai diplomi raamatupidamises; ta tegi oma praktika IDESis.*
21. *Pärast seda, kui ta tegi oma praktika IDESis, anti talle tööd seal puutöökojas.*
22. *Kuid ta armastas tööd ja pani nende kodus püsti töökoja.*
23. *Nii ta armastas külvata; tal oli maatükk Tres Conchasis, nagu seda nimetatakse.*
24. *Seal ta külvas; iga kord, kui ta pärastlõunal gümnaasiumist välja läks, läks ta sinna külvama.*
25. *Kuid oli mestiits, kes hakkas temaga vaidlema selle maatüki üle, kuni ta tulistas teda kõrva.*
26. *Too päev lõppes, kell oli kümme, aga ta ei olnud saabunud, [nii] ta naine helistas kõigile tema sõpradele, et küsida, ega ta nendega ei ole.*
27. *Siis nad ütlesid talle, et teda ei ole.*
28. *Nii ta helistas ka tema tädile, et küsida, [kuidas on nii] et juba on kesköö, aga ta polnud veel saabunud.*
29. *Nad kutsusid taas tema sõbra nimega Fernando, kes läks teda otsima koos ühe teise IDESi õpetajaga nimega Elmar.*

30. *Kui nad saabusid sellesse kohta, leidsid nad ainult tema mootorratta ja kiivri.*
31. *Siis nad otsisid teda, [kuid] ei leidnud.*
32. *Siis tulid nad politseinike juurde, et need läheksid nendega teda otsima, [kuid politseinikud] ei tahtnud; nad otsisid teda järgmise päevani ja lõpuks leidsid ta üles.*
33. *Nii tema ema tuli siia Belize'ist bussiga koos kõigi tema vendadega.*
34. *Kui tema ema saabus, ta [= ema] palus, et nad ei vangistaks teda tapnud mestiitsi.*
35. *Seepärast politsei ei otsi teda, sest [Marloni] ema ei taha, et nad tema vangistataks.*
36. *Miks ta küll tappis tema! Ta oli töökas inimene.*
37. *Seal Barranco Blancos tal olid arbuusid; ta külvas arbuuse, maniokki; müüs küttepuid, ube, maisi.*
38. *Kõike, mida ta suutis teha, et ära elada, ta tegi.*

(a) Leidke järele jäänud lausetele õiged tõlked:

39. *Annan sulle paadi, et püüaksid palju kala.*
40. *Nad ütlesid, et nad tuleksid.*
41. *Ma ütlesin sulle, et sa annaksid selle_(ns) talle_(ms).*
42. *Ärgem kaotagem oma keelt.*
43. *Kui su isa tuleb, su ema sureb.*
44. *Koer hammustas mu kätt.*
45. *Juhul kui poiss nutab, annad talle vett.*
46. *Müüakse hea hinnaga maju.*
47. *See mees on pikk.*
48. *See naine on pikk.*
49. *Ma kohtasin poissi, kes ei söö liha.*
50. *Ta ei tea, mis mu ema nimi on.*
51. *Ta hõõrub oma küünarvart selle luuaga.*
52. *Ma ei näe sind.*
53. *Ma tuleksin, juhul kui saaksin.*
54. *Me enam ei tea, mida müüa.*
55. *Kui ta_(ms) minuga räägib, ma vastan talle alati.*
56. *Kes andis sulle selle kleidi?*
57. *Kus sa magad?*
58. *Mida sa tegid?*
59. *Kelle jaoks sa teed seda?*
60. *Mida sa teed homme?*
61. *Kes sind soovitab_(tulevik)?*
62. *Palju sa kleidi eest maksid?*

△ Paljud garifuna keele sõnad tulevad muudest keeltest. Ülal toodud lausetes (1–62) leidub mõningaid laene järgmistest lähtekeeltest:

hispaania keel: *avanzar* [abaɲsár] ‘edenema’, *aprender* [aprendér] ‘õppima’, *maestro* [maést-ro] ‘(mees)õpetaja’, *patilla* [patíya] ‘arbuus’, *sacar* [sakár] ‘välja võtma, saama’, *tía* [tía] ‘tädi’, *tortilla* [tortíya] ‘tortilla’, *yuca* [yúka] ‘maniokk’

prantsuse keel: *dix* [dis] ‘10’, *douze* [duz] ‘12’, *place* [plas] ‘koht’, *premier* [prəmje] ‘esimene’, *quatre* [katr] ‘4’, *six* [sis] ‘6’, *table* [tabl] ‘laud’

kalinja keel: *ereepa* ‘söök’ (> hisp *arepa* ‘maisi-lameleib’) ja paljud teised

(b) Tõlkige eesti keelde:

- Ariengatu núguchu nun nabuidunu muna.
- Hísiyeti uwi lun.
- Nani guríara to.
- ¿Ka babuserubai?
- Íbidieti nun átirila irumu tau.
- Yumbuitibu hamuga anhabu giara.
- Áfarati búguchi aban ounli.
- Háluaha háfuridun óuchaha haruga.
- Nidin aríahai úduraü.
- Nuguya mabuseruntina nuádigimari.
- ¿Ka tiri lani señora?
- Ariha hamutina súdara.
- ¿Ka abu ludin?
- ¿Ka biribai?
- Wagía madüguntiwa guríara.
- Máfaru numutu hiñaru to.

(c) Tõlkige garifuna keelde:

- *Ma ei tea, mis su isa nimi on.*
- *Nad ei näe seda kohta.*
- *Te ei tea, mis selle mehe nimi on.*
- *See luud on meie oma.*
- *Sa ei tapnud mind.*
- *Me ei näe seda paati.*

(d) Lokono keel on garifuna sugulaskeel. On antud sõnad lokono keeles ning nende eesti-keelsed tõlked suvalises järjekorras:

aba, biama/bian, bui, dike, diki, donkon, dukhun, duna, farun, hiyaro, khabo, kuthu, lira, tora

*naine, vanaema, kõrv, käsi, küünarvars, too_(ms), too_(ns),
sa, tapma, magama, nägema, pärast, üks, kaks*

- Leidke õiged vasted.
- Varasemas staadiumis sisaldus lokono sõna ‘magama’ tüves teine konsonant. Milline häälik on muutunud?

△ Häälikulised vastavused sõnas ‘too_(ns)’ ei ole täpselt sellised, nagu ootaks.

- (e) Rääkides garifuna keelt, kasutavad naised ja mehed ühe ja sama mõiste jaoks vahel erinevaid sõnu. Uurige alljärgnevat tabelit ja täitke tühjad lahtrid. (Varjutatud lahtreid ei ole vaja täita.)

garifuna keel (naiste kõne)	garifuna keel (meeste kõne)	lokono keel	kalinja keel	eesti keel
eyeri		wadili	wokory	
	ati			<i>paprika</i>
		dei	awu	
		dakoti	ypupuru	<i>minu jalg</i>
			ajamosaiky	<i>sinu küüs</i>
		kathi	nuno	
	baligi		werùnòpo	
	amürü	bui		→ (d)
				<i>minu võrkküik</i>
	würi			<i>naine</i>
	hugía (huguya)		amyjaron	
		kabun	oruwa	
	günwüri		kowai	<i>õngekonks</i>
hürü	wayumu	koa	wajumo	<i>krabi</i>
		kodibio	tonoro	
		dalikin	yjeki	<i>minu koduloom</i>
		marishi	awasi	
			enàtary	<i>tema_(ms) nina</i>
			kurijara	
		banahu	ore	
		shifen	ituna	<i>mõru olema, mõruks muutuma</i>
	mua		nono	
		shimarha	pyrywa	<i>nool</i>
		oniabo, iniabo	tuna	
		khayaba	kusipo	<i>kirp</i>
		ikikhodo	wàto	
		hadali		<i>päike</i>
		bahu rheroko	pena	<i>uks</i>
	núbana		yjere	
		shiba		<i>kivi</i>
		udaha	pi	<i>nahk</i>

Alljärgnevalt on antud mõned (kuid mitte kõik) tabelisse lisatavatest sõnadest:

agifida, amoro, au, balishi, bena, bodehi, bubada, búbara, dakora, dübü, dunuru,
gimara, hayaba, horhorho, hui, lígiri, lushiri, niligün, nógudi, nógúra, topu, ubanaü,
uburei, úraü, weju, worryi, wügüri, yegü
tuhk, lind, maa, maks, kuu, minu maks

⚠ Häälikulised vastavused sõnas 'kuu' ei ole täpselt sellised, nagu ootaks.

(f) On antud laused lokono keeles ning nende eestikeelsed tõlked suvalises järjekorras:

1. Bian thoyothonon dadukha.	A. Siin on kaks pinnavormi.
2. Bian horhorho yâka.	B. Ma nägin kaht täiskasvanud naist.
3. Bian kasakabo diki landa.	C. Ta _(ms) võitleb _(tulevik) jaaguariaga.
4. Dashî danoro diakoka.	D. Täiskasvanud naine kuuleb _(tulevik) linde.
5. Dashimakufa hîri lokoa hu.	E. Ma kutsun _(tulevik) teid teie nime järgi.
6. Ikî kolokoka to hime.	F. Ta _(ms) nägi jaaguari.
7. Ludukha to kabadaro.	G. Kala on tulel.
8. Lufarafa to kabadaro oma.	H. Nad naeruvääristavad _(tulevik) mind.
9. Lufarafa.	I. Ta _(ms) võitleb _(tulevik) .
10. Lufarufa aba kabadaro.	J. Ta _(ms) saabus kahe päeva pärast.
11. Namithadufa de.	K. Täiskasvanud naine kuulab _(tulevik) linde.
12. To thoyotho kanabafa to kodibiobe khonan.	L. Ta _(ms) tapab _(tulevik) ühe jaaguari.
13. To thoyotho kanabufa to kodibiobe.	M. Minu pea on minu kaela otsas.

i. Leidke õiged vasted.

ii. Tõlkige eesti keelde:

14. Lufarufa aba kabadaro tora hiyaroma oma.
15. Hushimaku we.
16. Horhorho diakoka to shibabe.

iii. Tõlkige lokono keelde:

- N. Mees kuulab_(tulevik).
- O. Me naerame_(tulevik).
- P. Nad karjuvad_(tulevik).
- Q. Siin on kolm meest.

(g) Vastuslehel on sõnade loetelu garifuna keeles. Tõlkige neist eesti keelde nii palju, kui oskate.

△ Garifuna keel (musta kariibi keel) kuulub aravaki keelkonna kariibi harusse. Seda räägib umbes 150 000 inimest Hondurases, Belize'is, Guatemalas ja Nicaraguas, kuid samuti garifuna rahva diasporaas USAs.

Lokono keel (aravaki keel) kuulub aravaki keelkonna kariibi harusse. Seda räägib umbes 2 500 inimest Prantsuse Guajaanas, Surinames, Guajaanas ja Venezuelas.

Kalinja keel (kariibi keel) kuulub kariibi keelkonda. Seda räägib umbes 6 000 inimest Prantsuse Guajaanas, Surinames, Guajaanas ja Venezuelas.

IDES = Instituto Departamental Espiritu del Siglo (Departemangu instituut „Sajandi hing“) – organisatsioon, mis asub Trujillos Colóni departemangus (Honduras).

ch (garifuna keel) = tš sõnas *tšello*; h (garifuna keel) = h; j (kalinja keel) = y (garifuna keel) = j; kh ja th (lokono keel) hääldatakse nagu k ja t, kuid aspireeritult; ñ (garifuna keel) ≈ nj sõnas *konjak*; ü (garifuna keel) = u (lokono keel) ≈ eesti õ.

Mestiits on hispaaniakeelne isik, kes on euroopa ja indiaani segapäritolu. Seevastu garifunad on aafrika ja indiaani segapäritolu.

Kassaavaleib on krõbe, õhuke ja ümmargune maniokijahust valmistatud leib.

⚠ Muid seletusi, mida küsimustes pole küsitud, ei oodata ning neid ka ei hinnata.

—Andrei Nikulin, Milena Veneva

Eesti tekst: Miina Norvik.

Edu!

- (b)
- Ariengatu nóguchu nun nabuidunu muna.
 - Hísieti uwi lun.
 - Nani guríara to.
 - ¿Ka babuserubai?
 - Ibirdieti nun átirila irumu tau.
 - Yumbuitibu hamuga anhabu giara.
 - Áfarati búguchi aban ounli.
 - Háluaha háfuridun óuchaha haruga.
 - Nidin aríahai úduraü.
 - Nuguya mabuseruntina nuádigimari.
 - ¿Ka tiri lani señora?
 - Ariha hamutina súdara.
 - ¿Ka abu ludin?
 - ¿Ka biribai?
 - Wagía madüguntiwa guríara.
 - Máfaru numutu hiñaru to.
- (c)
- *Ma ei tea, mis su isa nimi on.*
 - *Nad ei näe seda kohta.*
 - *Te ei tea, mis selle mehe nimi on.*
 - *See luud on meie oma.*
 - *Sa ei tapnud mind.*
 - *Me ei näe seda paati.*
- (d)
- i.
• <i>naine</i>	• <i>sa</i>
• <i>vanaema</i>	• <i>tapma</i>
• <i>kõrv</i>	• <i>magama</i>
• <i>käsi</i>	• <i>nägema</i>
• <i>küünarvars</i>	• <i>pärast</i>
• <i>too_(ms)</i>	• <i>üks</i>
• <i>too_(ns)</i>	• <i>kaks</i>
- ii. _____ > _____

(e)

garifuna keel (naiste kõne)	garifuna keel (meeste kõne)	lokono keel	kalinja keel	eesti keel
eyeri		wadili	wokory	
	ati			<i>paprika</i>
		dei	awu	
		dakoti	ypupuru	<i>minu jalg</i>
			ajamosaiky	<i>sinu küüs</i>
		kathi	nuno	
	baligi		werùnòpo	
	amürü	bui		→ (d)
				<i>minu võrkkik</i>
	würi			<i>naine</i>
	hugía (huguya)		amyjaron	
		kabun	oruwa	
	günwüri		kowai	<i>õngekonks</i>
hürü	wayumu	koa	wajumo	<i>krabi</i>
		kodibio	tonoro	
		dalikin	yjegy	<i>minu koduloom</i>
		marishi	awasi	
			enàtary	<i>tema_(ms) nina</i>
			kurijara	
		banahu	ore	
		shifen	ituna	<i>mõru olema, mõruks muutuma</i>
	mua		nono	
		shimarha	pyrywa	<i>nool</i>
		oniabo, iniabo	tuna	
		khayaba	kusipo	<i>kirp</i>
		ikikhodo	wàto	
		hadali		<i>päike</i>
		bahu rheroko	pena	<i>uks</i>
	núbana		yjere	
		shiba		<i>kivi</i>
		udaha	pi	<i>nahk</i>

- (f) i. 1. Bian thoyothonon dadukha.
2. Bian horhorho yâka.
3. Bian kasakabo diki landa.
4. Dashî danoro diakoka.
5. Dashimakufa hîri lokoa hu.
6. Ikî kolokoka to hime.
7. Ludukha to kabadaro.
8. Lufarafa to kabadaro oma.
9. Lufarafa.
10. Lufarufa aba kabadaro.
11. Namithadufa de.
12. To thoyotho kanabafa to kodibiobe khonan.
13. To thoyotho kanabufa to kodibiobe.
- ii. 14. Lufarufa aba kabadaro tora hiyaro oma.
15. Hushimaku we.
16. Horhorho diakoka to shibabe.
- iii. N. *Mees kuulab*_(tulevik).
O. *Me naerame*_(tulevik).
P. *Nad karjuvad*_(tulevik).
Q. *Siin on kolm meest.*

(g)

• abu	• anura	• irumu
• ábuna	• ariha	• ladüga
• achülüra	• ariñaha	• ligía
• adeira	• arüna	• nugía (nuguya)
• adüga	• ásurá	• ou(n)we
• adumureha	• áwaha	• súdara
• adura	• ayawa	• sun
• áfara	• bugía (buguya)	• tugía (tuguya)
• afeidira	• ebelura	• uagu
• áfurida	• eifi	• úduraü
• áluaha	• eiga	• umadaü
• aluguraha	• hagía	• un
• anhein	• halaü	• wagía
• anihein	• íchiga	• ya